

M. Arszyński

Przegląd zagranicznych czasopism konserwatorskich

Ochrona Zabytków 18/3 (70), 74-75

1965

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRZEGLĄD ZAGRANICZNYCH CZASOPISM KONSERWATORSKICH*

DEUTSCHE KUNST UND DENKMALPFLEGE. Wyd. Vereinigung der Landesdenkmalpfleger in der Bundesrepublik Deutschland. Deutscher Kunstverlag München—Berlin. Ukazuje się dwa razy w roku.

Rocznik 1964.

Zeszyt 1, stron 60, ilustracje.

H. Feldtkeller, *Eine bisher unbekannte karolingische Grosskirche im Hersfelder Stift (Nieznany dotychczas, duży kościół karoliński na terenie klasztoru Hersfeld)*, s. 1—19, 13 fotografii, 6 rysunków.

Omówienie połączonych z wykopaliskami badań architektonicznych, prowadzonych na terenie, na którym znajduje się skomplikowany, wzajemnie się nawastwiający i przenikający kompleks relikwów kilku kościołów i budynków klasztornych, istniejących kolejno w okresie od VIII do XII w. Odkrycie nowych fragmentów i wnikliwa analiza wszystkich poznanych dotychczas elementów zabudowy przeprowadzona w dyskusji z dotychczasową, obszerną literaturą, pozwoliły na zidentyfikowanie części relikwów jako śladów jeszcze jednego kościoła, który datowany jest przez autora na lata 831—850 i uznany za jedną z najbardziej monumentalnych świątyń tego czasu na terenie Niemiec.

H. J. Sachse, *Dachwerks- und Gewölbekonstruktionen der Abteikirche Ottobeuren (Konstrukcja więźby dachowej i sklepień w kościele opactwa Ottobeuren)*, s. 20—31, 3 fotografie, 17 rysunków.

Podstawowe wiadomości historyczne i wyczerpująca analiza konstrukcyjna więźby, powstałej w połowie XVIII w. Ze względu na zróżnicowanie rozwiązań technicznych oraz znaczne wymiary i rozpiętości poszczególnych elementów, więźba zaliczana jest do najciekawszych przykładów XVIII-wiecznej ciesielki. Zawiera ona obok rozwiązań typowo barokowych (środkowe słupy podwieszane na zastrzałach, otwarte więzary z krzyżowymi zastrzałami) elementy późnośredniowieczne (boczne słupy wiszące, połączone bezpośrednio z krokwiami, stolce leżące z belką rozpięającą bezpośrednio pod jętką). Analizę więźby uzupełniają charakterystyka sklepień i kopuł, wywierających znaczny wpływ na ukształtowanie konstrukcji dachowej.

E. Doberer, *Die gotische Schranke der Klosterkirche zu Haina — ein gefährdetes Denkmal zisterziensischer Baukunst (Gotyckie lektorium kościoła klasztorowego w Haina — zagrożony zabytek architektury cysterskiej)*, s. 32—36, 3 fotografie, 1 rysunek.

Poprzedzona ogólnym omówieniem roli lektorium i zwięzłą historią kościoła charakterystyka zabytku. Lektorium jest murowane z ciosu i architektonicznie bogato rozczłonkowane; ustawione w poprzek wszystkich trzech naw wydziela z korpusu nawowego położoną od zachodu część dla konwersów i łączącą się z prezbiterium częścią dla mnichów. Pierwotnie posiadało ono zamykające przejścia drzwi i zwieńczenie w formie krzyża.

R. Stein, *Das alte Wandschneiderhaus (Gewerbehaus) zu Bremen von 1619/21 und seine Wiederherstellung 1948—1959 (Stary dom sukienników (Izba Rzemieślnicza) w Bremie z lat 1619/21 i jego rekonstrukcja w latach 1948—1959)*, s. 37—51, 13 ilustracji.

Udokumentowana źródłowo historia budowy monumentalnej, bogato dekorowanej kamienicy, wzniesionej dla potrzeb najbogatszego w mieście cechu w okresie wielkiego rozkwitu architektury i rzeźby bremeńskiej, połączona ze zwięzłą relacją o późniejszych losach obiektu aż do jego całkowitego prawie zniszczenia w 1944 r. Poprzedzona krótką charakterystyką architektury obszerna analiza bogatej rzeźby architektonicznej, pozwala z pomocą źródeł pisanych zidentyfikować jako jej twórców dwóch znanych miejscowych rzeźbiarzy (J. Nacken i E. Krossmann). Artykuł kończy charakterystyka prac konserwatorskich, które realizowane w dwóch etapach, doprowadziły do odbudowy pierwotnej bryły budynku, adaptacji wnętrza na potrzeby Izby Rzemieślniczej i historycznie wiernej rekonstrukcji zniszczonych w znacznym procencie elementów dekoracji rzeźbiarskiej.

W. Genzmer, *Richtlinien zum Schutze alter wertvoller Orgeln (Wytyczne ochrony starych, cennych organów)*, s. 52—57, 4 fotografie, 2 rysunki.

Dla osiągnięcia właściwego brzmienia utworów muzyki dawnej konieczne jest zachowanie charakterystycznych cech mechanizmu organowego, ulegających na ogół całkowitemu zatarciu w czasie napraw. W celu przeciwdziałania temu zjawisku opieka konserwatorska, obejmująca dotychczas tylko zabytkowe prospekty, rozszerzona została na część muzyczną instrumentu. Artykuł charakteryzuje wytyczne opracowane w związku z tym dla konserwatorów. Zawierają one omówienie cech charakterystycznych dla poszczególnych okresów rozwoju instrumentu (trakтура, barwa i skala głosów, dyspozycja, typy piszczałek itp.), wskazówki odnośnie sposobu inwentaryzacji i charakterystyki typowych zabiegów konserwatorskich. W zakończeniu poglądy autora na temat nowoczesnych perspektyw w zabytkowych wnętrzach.

H. Vogel, *Eine landesfürstliche Verordnung aus der Frühzeit der deutschen Denkmalpflege (Książęce rozporządzenie z okresu zarania niemieckiej opieki nad zabytkami)*, s. 57—58.

Opatrzone krótkim komentarzem tekst dokumentu wydanego w r. 1779 przez Fryderyka II Heskiego. Rozporządzenie zawiera szereg nakazów (ochrona „starożytności” w czasie remontów i rozbiórek budynków, zakaz niszczenia napisów i herbów, obowiązek zgłaszania znalezisk numizmatycznych itd.) i nakłada na administrację państwową i kościelną obowiązek ich egzekwowania.

R E C E N Z J E

S. Hartwagner, *Der Dom zu Gurk*, Wien—Frankfurt/Main 1963, (T. Breuer) s. 59.

T. Müller, *Deutsche Plastik der Renaissance bis zum Dreissigjährigen Krieg*, Königstein im Taunus 1963, (T. Breuer), s. 60.

Personalia.

* Stały przegląd zagranicznych czasopism konserwatorskich obejmuje 111 wydawnictw, których zestaw zamieszczono w z. 3 (62) rocznika XVI (1963) „Ochrony Zabytków” s. 69.

H. Reuther, *Das Fachwerkhaus in Hannoversch-Münden (Domy ryglowe w Hannoversch-Münden)*, s. 61—74, 1 plan, 6 fotografii, 5 rysunków.

Przedstawiona na tle historii miasta próba syntetycznego ujęcia rozwoju miejscowego budownictwa ryglowego. W grupie zachowanych 450 domów wyróżniono, posługując się wnikliwą analizą poszczególnych elementów (proporcje i konstrukcja kratownic, sposób wypełniania, ornamentacja belek itd.), sześć następujących po sobie typów, z których najstarszy datowany jest na lata 1400—1530, najmłodszy zaś na pierwszą połowę XIX w. W zakończeniu krótka charakterystyka problematyki konserwatorskiej.

R. Poppe, *Die Zisterzienserinnenkirche in Börstel — ein Beispiel farbiger Innenraumgestaltung mittelalterlicher Backsteinkirchen (Kościół cysterek w Börstel — przykład kolorystycznego rozwiązania wnętrza średniowiecznego kościoła ceglanoego)*, s. 75—86, 1 plan, 9 fot.

Opis i analiza dekoracji malarskiej wnętrza poprzedzone omówieniem historii i architektury kościoła na tle pokrewnych fundacji. Ceglane lico było lekko laserowane w kolorze cegły i białospońowane. Sklepienia posiadały cienką wyprawę tynkową i były malowane rozbieloną ochrą. Gurty, łuki tarczowe i gify okienne, malowane na kolor piaskowca, posiadały dekoracyjne podziały naśladowujące cios. Również pozostałe elementy architektoniczne i cegły profilowane były różnobarwnie malowane. Dekorację uzupełniały zacheuszki i tonda z napisami. Ta XII-wieczna dekoracja uzupełniona została w XIV w. malowidłem naśladowującym dekoracyjną tkaninę, usytuowanym koło cyborium ściennego. W zakończeniu sprawozdanie z prac konserwatorskich, ograniczających się do utrwalenia i niewielu uzupełnień.

H. H. Möller, *Das Palais Ephraim in Berlin (Pałac Ephraima w Berlinie)*, s. 87—102, 3 plany, 2 rysunki, 6 fotografii.

Poprzedzone przedstawieniem kształtowania się zabudowy parceli przed jej nabyciem w r. 1762 przez nadwornego jubilera V. H. Ephraima omówienie przebudowy istniejących tam budynków na reprezentacyjny dom mieszkalny przez znanego architekta F. W. Ditericha. Analiza formy budynku na tle architektury wieku XVIII posłużyła za podstawę stwierdzenia wysokiej jakości artystycznej i prekursorskiego znaczenia. Omówienie dalszych losów obiektu do chwili rozbioru w 1935 r., w czasie której zabezpieczono większą część elementów fasady głównej zbudowanej z ciosu. W zakończeniu projekty ponownego zestawienia tych elementów jako części współcześnie wznoszonych budynków.

H. Wolff, *Die Ausrüstung von Strassen und Plätzen (Wyposażenie ulic i placów)*, s. 103—111, 9 ilustracji. Krótkie wprowadzenie historyczne i uwagi na temat współczesnych sposobów plastyczno-przestrzennego kształtowania placów i ulic za pomocą takich elementów jak: rodzaj podłoża (trawa, asfalt, bruk), charakter ograniczających plac pierzei (kolorystyka fasad i plastyczne ukształtowanie ścian ryzalitami, balkonami, reklamą), sylweta obiektów wolnostojących (latarnie, słupy ogłoszeniowe, budki telefoniczne), drobna armatura (aparaty sygnałowe, hydranty, kratownice kanałów) itd.

H. W. Keiser, *Ergebnisse der Restaurierung an der Münstermann-Kanzel in der Kirche zu Rodenkirchen/Wesermarsch (Wyniki prac konserwatorskich przy kazalnicy Münstermanna w kościele w Rodenkirchen/Wesermarsch)*, s. 112—120, 11 fotografii.

Szczegółowe sprawozdanie z prac konserwatorskich, przeprowadzonych przy kazalnicy wykonanej przez znanego snycerza Münstermanna (1575—1639), uwzględniające porównawczo problematykę artystyczną i konserwatorską innych jego dzieł. W wyniku prac, prowadzonych metodami konwencjonalnymi, wzmocniono i częściowo uzupełniono elementy drewniane oraz odkryto i zakonserwowano pierwotną polichromię.

H. Kreisel, *Tagung der Landesdenkmalpfleger 1964 im Saarland mit Exkursionen nach Luxemburg und den Niederlanden (Zjazd konserwatorów krajowych do Luksemburga i Holandii)*, s. 121—146, 27 fotografii.

Bardzo obszernie i problemowo opracowane sprawozdanie zawiera omówienie treści obrad oraz analizę problematyki konserwatorskiej zabytków zwiedzanych w czasie wycieczek. Porządek obrad, prócz referatu Bornheima na temat barwy w architekturze, obejmował m.in. takie sprawy jak wystawa konserwatorska w ramach UNESCO, omówienie problematyki kongresu w Wenecji, zagadnienia administracyjno-prawne itd. Spośród wielu problemów, poruszonych przez autora w sprawozdaniu z wycieczek, na większą uwagę zasługują: Zagłębie Saary — ukształtowanie wnętrza odbudowywanego kościoła św. Ludwika, szkody górnicze, prace konserwatorskie w opactwie św. Maurycyego w Tholey; Luksemburg — odbudowa miasteczka Echternacht; Holandia — wzmocnianie fundamentów na terenach podmokłych, urbanizacja wsi i miasteczek, sanacja.

Recenzje.

Die Denkmäler des Rheinlandes, herausgegeben von R. Wesenberg und A. Veerbeck, Düsseldorf 1964, (H. Kreisel), s. 147—148.

Denkmalpflege in Westfalen-Lippe, 1953—1963. 41 Band von „Westfalen“, Hefte für Geschichte, Kunst und Volkskunde, Münster, Aschendorff 1963, Hefte 1—4, (H. Kreisel), s. 148.

Achthundert Jahre Verehrung der Heiligen Drei Könige in Köln 1164—1964, In: Kölner Domblatt, Jahrbuch des Zentral-Dombauvereins, Köln 1964, (Gebhard), s. 148—149.

H. Kreft — J. Soenke, *Die Weserrenaissance*, Hameln 1964, (Reuther), s. 149.

H. Seiler, *Münster, Die alte Stadt, Vergangenheit-Genwart*, Münster 1964 (A. Horn), s. 150.

D. Thulesius, S. Hecht, *Haustüren aus Alt-Braunschweig als Zeugen vorbildlicher Handwerkskultur*, Band 32, „Braunschweiger Werkstücke“, Braunschweig o. J., (H. Wolff), s. 150.

F. Mielke, *Das Holländische Viertel in Potsdam*, Berlin 1960, (Gebhard) s. 150—151.

Höfische Kunst des Barock, Führer durch das Württembergische Landesmuseum Stuttgart-Zweigmuseum Schloss Ludwigsburg, Stuttgart 1964, (H. Kreisel), s. 151.

Restauri e nuove accessioni, a cura di Nicolo Rasmò, Trient 1964, (H. Kreisel), s. 151.

Personalia.

M. Arszczyński